

Argyfwng Amaethyddiaeth Cymru
The Crisis of Welsh Agriculture

GWYNFOR EVANS

ARGYFWNG AMAETHYDDIAETH CYMRU THE CRISIS OF WELSH AGRICULTURE

GWARCHOD EIN FFERMYDD

Mae dwy ystyriaeth sylfaenol yn gorwedd y tu ol i bolisi amaethyddol Plaid Cymru ac yn ei egluro: 1. pwysigrwydd mawr amaethyddiaeth i fywyd traddodiadol Cymru, a 2. y prinder bwyd cynyddol a fydd yn bygwth y byd yn y dyfodol.

1. Mae'r lleihad amlwg yn y nifer o bobl sy'n gweithio ar y tir wedi bod yn nodwedd anhapus o fywyd Cymru yn ystod y degawd diwethaf, a chyn hynny. Mewn deng mlynedd mae nifer y gweithwyr fferm wedi haneru ac yn ystod y flwyddyn ddiwethaf yn unig, mae nifer y ffermwyr wedi gostwng o 12 y cant. Ar gyfartaedd, mae llai o bobl yn gweithio ar y tir yng Nghymru nag yn unrhyw wlad arall yn y byd a eithrio Lloegr, Bahrain a Kuwait.

Er gwaethaf hyn, ar gyfartaledd mae hanner cymaint eto o bobl yng Nghymru a sydd yn Lloegr, ac am bob person sy'n gweithio ar y tir, mae yna eraill yn ennill eu bywoliaeth mewn ardaloedd gwledig drwy ddarparu gwasanaethau o wahanol fathau neu drwy weithio mewn diwydiannau cefn gwlad.

Er i lawer o Saeson symud i mewn i'r ardal yn ddiweddar, y gorllewin gwledig yw'r rhan Gymreiaf o Gymru o hyd. Dyna lle mae'r Gymraeg gryfaf fel iaith feunyddiol, ac yno mae'r ffordd draddodiadol Gymreig o fwy yn dal ei thir orau. Er mwyn adfer y Gymraeg drwy Gymru gyfan, mae hi'n hanfodol cynnal cadarnleoedd yr iaith, ac ardaloedd cefn gwlad yw'r rhan fwyaf o'r rhain – yr ardaloedd hynny sy'n dibynnu ar amaethyddiaeth.

Mae rhan amaethyddiaeth fel sail economaidd i'r bywyd cenedlaethol mor bwysig yn y pen draw i fywyd y trefi ag ydyw i fywyd y wlad. Os oes unrhyw berson yn amau nad Cymraeg yw iaith fwyaf cyffredin amaethwyr yn y gorllewin, aed y person hwnnw i unrhyw un o'r ugain marchnad rhwng Llanymddyfri, Llandeilo, Caerfyrddin a Chrymych yn Nyfed, i Sir Fôn yng Ngwynedd, neu i nifer o farchnad oedd ym Mhowys a Chlwyd.

Mae'r wlad yn elwa hefyd ar y math arbennig o gymeriad sy'n dod o ardaloedd gwledydd. Mae hyn o bwysigrwydd mawr i fywiogrwydd y trefi sydd wedi derbyn ffrwd iachusol o bobl o'r ardaloedd cefn gwlad, flwyddyn ar ôl blwyddyn.

Pan fydd Plaid Cymru'n pwysleisio pwysigrwydd cymdeithasol amaeth, nid yw'n cyfeirio ato fel rhywbeth sy'n berthnasol i bobl y wlad yn unig; mae'r un mor bwysig i bobl y trefi. Oherwydd mai prif nod Plaid Cymru yw cynnal, cryfhau a hyrwyddo gwareiddiad Cymraeg yn y dyfodol, rhydd bwyslais mawr ar bwysigrwydd cymdeithasol amaeth-yddiaeth, a rhydd flaenoriaeth iddo fel galwedigaeth. Er i Loegr ddod yn wlad ddiwydiannol, ni roddodd yr un Llywodraeth Seisnig y fath flaenoriaeth iddo. Economeg a fu'n llinlyn mesur i Lundain, ac ystyriwyd amaeth yn israddol i ddiwydiant. Mynnai diwydiant gyflwyni er mwyn gallu cynstadlu'n effeithiol yn y farchnad dramor ac er mwyn cadw cyflwyni'nn isel, rhaid oedd i fwyd fod yn rhad. Dim ond rhyfel a roddodd derfyn ar y polisi o fewnforio bwvdvudd rhad.

Oherwydd fod amaethyddiaeth yn hanfodol i fywiogrwydd diwylliant a chymdeithas Cymru, rhaid i ninnau anelu at sefydlu amodau a ganiata iddo i ffynnu.

PROTECT OUR FARMS

PROTECT OUR FARMS

Two basic considerations underly and explain the agricultural policy of Plaid Cymru: 1. the great importance of agriculture to the traditional life of Wales, and, 2. the increasing shortage of food which will threaten the world in the future.

1. The marked decline of the number of people working on the land has been an unhappy feature of Welsh life during the last decade, and earlier. In ten years the number of farm workers has decreased by half, and during last year alone, the number of farmers has decreased by 12 per cent. Proportionately, fewer people now work on the land in Wales than in any country in the world, with the exception of England, Bahrain and Kuwait.

Despite that, proportionately half as many people again work on the land in Wales as in England, and for every person working on the land others earn their livelihood in rural areas providing services of various kinds or by working in rural industries.

Although many English people have recently moved in, the rural west is still the most Welsh part of Wales. It is there that Welsh is at its strongest as an every-day language, and it is there that the Welsh way of life is most virile. In order to restore the Welsh language throughout Wales it is essential to retain the strongholds of the language, and it is in the rural areas that most of these are to be found — the areas which depend on agriculture.

The role of agriculture as an economic base of the national life of Wales is, in the long run, as important to the life of the towns as it is to the country. If any person doubts that Welsh is the most commonly used language of the farmers in the west, let him go to any of the 20 markets between Llandovery, Llandeilo, Carmarthen and Crymych in Dyfed, to Anglesey in Gwynedd, or to a number of markets in Powys and Clwyd.

The country also benefits from that special brand of character that emanates from rural areas. This is of great importance to the vitality of towns which have received a life-giving stream of people from the country areas year after year.

When Plaid Cymru emphasises the social importance of agriculture, it is not referring to it as something which is of relevance only to country people; it is just as important to townsfolk. Because the main aim of Plaid Cymru is to sustain, strengthen and project the Welsh civilisation into the future, it lays great emphasis on the social importance of agriculture and gives priority to it as a vocation. Since England became an industrial country, no English government has given it such priority. Economics has been London's measuring rod, and agriculture has been considered inferior to industry. Industry demanded lower wages to compete effectively in foreign markets, and in order to keep wages low food had to be cheap. Only war ended the policy of the importation of cheap food.

Because agriculture is so essential to the vigour of Welsh culture and society, our aim must be to establish conditions which will enable it to flourish.

2. Yr ail ystyriaeth yw'r prinder bwyd cynyddol a fydd yn bygwth y byd yn y dyfodol. Cyn hir, bydd amgylchiadau'n ei gwneud hi'n hanfodol i gynhyrchu cymaint o fwyd ag sy'n bosibl yng Nghymru. Mae'n siwr y bydd prinder bwyd yn waeth mewn gwledydd eraill nag a fydd yn Ewrop ac yng Nghymru, ond dylai'r Llywodraeth eisoes fod yn ystyried angen y byd am fwyd fel prif ffactor ar unwaith. Ni ddylem aros i'r sefyllfa waethyg, fel y mae'n sicr o wneud.

Mae'r ddaearen yn wynebu ffrwydriad mewn poblogaeth: bob dydd, mae yna fwy o bobl i'w bwydo. Yr ydym hefyd yn wynebu sefyllfa lle mae'r gwledydd allforio-bwyd yn bwytia mwy o'u cynnyrch hwy eu hun adre. A wynebwn dlodi cynyddol Prydain a'r cynnydd parhaol yn y pris mae'n rhaid ei dalu am fwyd a fewnfori. Mae amgylchiadau Prydain yn gwaethyg tra bod amgylchiadau gwledydd sy'n cynhyrchu deunydd crai a bwyd yn tuedd i wella. Mae'n amlwg fod oes bwyd rhad wedi mynd. Rhaid i ni gyd sylweddoli hyn — yn wleidyddion, yn weision suful ac yn bobl gyffredin — ac fe fyddai'n droseddol o anoeth i ni beidio â gwneud hynny a pharatoi ymlaen llaw.

Pe bai ond er mwyn ein hamddiffyn ein hunain, mae'n hanfodol i ni i gynhyrchu gymaint o fwyd ag sy'n bosibl adre. Yn y dyfodol yr ofnaf fi, fe fydd y ffermwyr da yn amddiffynnydd llawer sicrach i fywyd y bobl na'r milwr.

Wrth ystyried y ddau beth hwn, fe welir nad yw unrhyw sistem amaethyddol, sy'n digwydd talu ffordd yn gwneud y tro. Rhaid i'r sistem amaethyddol gynnal ein gwareiddiad Cymraeg; rhaid iddi hefyd gynhyrchu gymaint o fwyd yr erw ag sy'n bosibl — yn erw, nid y dyn neu yr awr. Mewn gwlad sydd yn brin o dir cynhyrchiol, wrth yr erw y dylid mesur cynhyrchu, nid wrth y dyn.

Y system sy'n gwneud hyn orau — sy'n cyfrannu fwyaf effeithiol tuag at gynnal y gwareiddiad cenedlaethol ac sy'n cynhyrchu fwyaf am bob erw — yw'r system sy'n nodweddadol Gymreig: y system a seilir ar y fferm deuluol.

Am y rheswm hwnnw, gwrthwynebwn bob polisi, megis y polisi a oedd y tu ôl i'r Bwrdd Datblygu Gwledig ofer, sy'n anelu at gyfuno ffermydd yn unedau o gannoedd o erwau o dir ffrwythlon. Safwn yn erbyn pob polisi sy'n ei gwneud hi'n hawdd i gwmniau neu bobl o'r tu allan i feddianu ffermydd Cymru a'u troi'n "ranches". Y ffermwyr o Gymro a'i deulu sy'n cynnal y ffordd Gymreig o fyw, a'r ffarm deuluol sydd yn cynhyrchu fwyaf o fwyd yr erw.

Os derbynni y dylid seilio'r system amaethyddol Gymreig ar y ffarm deuluol, a'i gwneud hi'n bosibl i niferoedd o deuluuoedd o Gymry i ennill eu bara drwy ffermyd, yna mae hi'n amlwg y dylai'r polisi i'w ddilyn fod yn un addas i amgylchiadau yng Nghymru. Mae'r amgylchiadau hyn yn gwahaniaethu yn y materion mwyaf sylfaenol oddi wrth y rheini sy'n bod mewn llawer ardal yn Lloegr, yn enwedig yn yr ardal oedd hynny sydd a mwyaf o ddyylanwad ar bolisiau'r Undeb Ffermwyr "Cenedlaethol" a'r Llywodraeth.

Mae'r hinsawdd yn wahanol ac mae ansawdd y wlad yn wahanol. Mae Cymru'n wlypach ac yn fwy mynyddig. Mae gwahaniaeth hefyd ym maint y ffermydd; ar y cyfan, maent yn llawer llai yng Nghymru nag yn Lloegr. Mae hyn yn golygu fod llawer llai o weithwyr fferm yng Nghymru.

2. The second consideration is the growing food shortage which will pose a threat to the world in the future. Circumstances will soon make it essential that as much food as possible is produced in Wales. The lack of food will certainly be more harsh in other countries than it will be in Europe and in Wales, but the world need for food should be borne in mind at once by the Government as it formulates its policies. This increasing pressure for food should be recognised as a major factor immediately. We should not wait for the deterioration that is sure to come.

The planet faces a population explosion: every day there are more mouths to feed. We also face a growth in the amount of home-produced food being eaten by food-exporting countries. And we face the increasing poverty of Britain and the escalating price of the food which it imports. The circumstances of Britain are becoming worse, while the circumstances of raw material and food producing countries are tending to improve. It is clear that the day of cheap food has gone. All of us must realise this — politicians, civil servants and ordinary people — and it would be criminally unwise for us not to do so and fail to prepare in advance.

If only in self-defence, it is necessary for us to produce as much food as is possible at home. In the future which I fear, the good farmer will be a far surer defender of the life of the people than the soldier.

With these two considerations in mind, it will be seen that any agricultural system which happens to pay its way will not suffice. The agricultural system must sustain our Welsh civilisation; it must also produce as much food as possible per acre — per acre, not per man or per hour. In a country which is short of productive land, it is by the acre that the production should be assessed, not by the man.

The system which does this best — which contributes most effectively towards the sustenance of the national civilisation and which yields the most per acre — is the system which is typically Welsh: the system which is based on the family farm.

For that reason, we oppose every policy, such as the policy which was behind the futile Rural Development Board, which aims at amalgamating farms into units of hundreds of acres of fertile land. We stand against every policy which makes it easy for companies or outsiders to take over Welsh farms and convert them into ranches. It is the Welsh farmer and his family who sustains the Welsh way of life; and it is the family farm which produces most food per acre.

If it is accepted that the Welsh agricultural system should be based on the family farm, enabling numerous Welsh families to make their living through farming, then it is obvious that the policy to be followed should be suited to Welsh conditions. These conditions differ in the most basic matters for those pertaining in many areas of England, especially in those areas which have the greatest influence on the policies of the 'National' Farmers Union and the Government.

2. Ynghyd â chymunedau'r dalaed, bwyd a gryffodol a fydd yn Englwm y byd yn ystyrddad. Cynllun bwriad amgylcheddol o si gweud hir i'n hantolol i gynnwys llawn cerbyd a fwyd sy'n hawdd i'ng Nghymru. Mae'n swy y dalaed gwreiddiol mwyd yn wrech mewn gwledydd eraill neg a fydd yn bwriadu i'r dalaed oedd i'ng ymddyddio a sefydlu fedd yng Nghymru.

Gyda chymaint o wahaniaethau sylfaenol, afresymol yw llywodraethu'r ddwy wlad o un ganolfan a chydag un polisi. Mae'r amrywiaeth yn tanlinellu'r angen am weinyddiaeth Gymreig sy'n gydnaws ag amaethyddiaeth Gymreig, gweinyddiaeth a fyddai a'r gallu i addasu polisiau i ateb anghenion ffermio yng Nghymru.

Pe llwyr werthfawrogid natur hanfodol diwydiant amaeth Cymru, fel y gwneid gan Lywodraeth Gymreig, yna fe fyddai'n rhaid gwneud sawl penderfyniad polisi i bwysleisio ei swyddogaeth fel cynheilydd i wareiddiad Cymru, a'i effeithiolrwydd fel cynhyrchydd bwyd i fyd newynog. Cyfeirir at nifer o'r agweddu sylfaenol hyn yn y tudalennau a ganlyn.

1. DIM MEDDIANNU

Ni ddylai'r Llywodraeth feddiannu ffermydd Cymru na chaniatau i gyrrf eraill i'w meddiannu er sefydlu ardaloedd hyfforddi milwrol megis a wnaethpwyd yn Epynt, Castell Martin, Trawsfynydd a Phenyberth; ni ddylai chwaith eu meddiannu i greu cronfeydd dŵr megis a wnaeth-pwyd yn Elan, Clywedog, Llanwddyn a Thryweryn; nac ychwaith i hyrwyddo cylluniau plannu coed megis o gwmpas Dyffryn Cothi a llawer ardal arall. Drwy ddulliau o'r fath, dinistriwyd cannoedd o ffermydd teuluol yn y gorffennol a drylliwyd cymdeithasau Cymraeg diwylliiedig.

2. CEFNOGWCH Y FFERMWYR

i) Rhaid gwneud popeth i ddyrchafu statws y gymdeithas amaethyddol. Mae'r ffermwyr da a'i wraig yn bobl broffesiynol. Ni all Cymru na'r byd fforddio gweld eu nifer yn dal i leihau, fel y mae, yn y ffordd fwyaf brawychus.

Oherwydd effaith chwyddiant ar gostau, mae'n dod yn fwy a mwy anodd i bobl ifanc i gychwyn ffermio ar eu liwt eu hunain. Un ffordd bwysig o gynorthwyo pobl ifanc i ddechrau ffermio yw creu llawer mwy o Ddaliadau Sirol, ac ar y cyfan, mae Cymru wedi bod yn araf yn y cyfeiriad hwn. Dylai fod yn ddyletswydd ar y Llywodraeth i gefnogi'r awdurdodau rhanbarthol newydd i sefydlu'r fath ddaliadau a datblygu hyfforddi i ddynion a menywod yng ngrefftau amaethyddiaeth. Dylid ystyried daliadau awdurdod cyhoeddus yn gam ar y ffordd i ffermio annibynnol, a dylid sefydlu Banc Tir hefyd i fenthyc arian ar log isel iawn i bobl sy'n dod i mewn i'r proffesiwn.

ii) Rhaid adolygu'r system o Dreth Farwolaeth mewn ffodd a fydd yn galluogi meibion i olynu eu tadau ar y ffermydd teuluol. Ar hyn o bryd, mae'r chwyddiant anferth mewn prisiau tir yn codi trethi marwolaeth i'r fath raddau fel y gorfodir meibion yn aml i werthu ffermydd eu mwyn eu talu. Yn weddol aml, gwerthir y ffermydd i gwmniau, ac ni fydd yn gwyddonol i'ng ymddyddio a sefydlu fedd yng Nghymru.

3. THE KITCHEN OF DOLGELLAU must be revised in a way which will

The climate is different and the nature of the land is different. Wales is wetter and more hilly. As a result the nature of the farming is different. There is also a difference in the size of farms; on average they are far smaller in Wales than in England. This means that there are far fewer farm labourers in Wales.

With so many basic dissimilarities, it is unreasonable to govern the two countries from one centre and with one policy. The variations underline the need for a Welsh administration geared to Welsh agriculture and able to adopt policies to suit the needs of Welsh farming.

If the vital nature of the Welsh agricultural industry was fully appreciated, as it would be by a Welsh Government, then several policy decisions would have to be taken to emphasise its role as a sustainer of Welsh civilisation and its efficiency as a provider of food for a hungry world. A number of these fundamental attitudes are pointed out in the following pages.

1. NO TAKE-OVERS

The Government should not take over Welsh farms, or allow other bodies to take them over, in order to establish military training areas as at Epynt, Castle Martin, Trawsfynydd and Penyberth; nor should it take them over to create reservoirs as at Elan, Clywedog, Llanwddyn and Tryweryn; nor to enable afforestation schemes as around Dyffryn Cothi and many other areas. Through such means hundreds of family farms have been destroyed in the past, and cultured Welsh communities broken up.

2. BACK THE FARMERS

i) Everything must be done to enhance the farming community. The good farmer and his wife are professional people. Neither Wales nor the world can afford to see a reduction in their numbers continuing, as it is doing, in a most alarming fashion.

Due to the effect of inflation on costs, it is becoming more and more difficult for young people to enter into farming on their own account. One important way of assisting young people to start farming is by creating far more County Holdings, and Wales has generally lagged behind in this respect. It should be the duty of the Government to support the new provincial authorities in establishing such holdings and developing the training of men and women in the skills and crafts of agriculture. Public authority holdings should be regarded as a step on the way to independent farming, and a Land Bank should also be established to lend money at little more than a nominal interest rate to people entering the profession.

cwmniau yn talu trethi marwolaeth. Heblaw am effeithiau trethi marwolaeth uchel, mae mwy a mwy o ffermydd teuluol Cymru yn cael eu prynu gan grwpiau Busnes a chwmniau sy'n edrych am fuddsoddiadau buddiol mewn tir. Yn y gorllewin, mae rhai cwmniau yn llygadu'r tir gan ragweld diwydiant olew llewyrchus, tra bod gan eraill gynnlluniau ar gyfer plannu fforestrydd preifat. Y cwmniau hyn, sy'n ddim byd gwel na chynffonwyr sy'n byw ar gymdeithas, yw barwniaeth ffiwdal gyfoes Cymru.

iii) Rhaid rhoi sicrwydd deiliadaeth i denantiaid hefyd. Mae tir-feddiannwyr drwg yn dal i fod yng Nghymru, sy'n defnyddio eu dulliau eu hunain i orfodi tenantiaid allan o'u ffermydd am wahanol resymau — efallai er uno ffermydd, efallai er mwyn dod â thenantiaid mwy hydrin i mewn o'r tu allan, efallai oherwydd eu bod yn breuddwydio am ddatblygiadau eraill heblaw am rai amaethyddol. Mae enghreifftiau sy'n hysbys i bawb o stadau mawr yng Nghymru sydd wedi dilyn polisi bwrriadol o gael gwared o'u deiliad o Gymry. Er mwyn atal hyn oll, rhaid gwella Deddf Daliadau Amaethyddol 1948 er mwyn rhoi mwy o sicrwydd deiliadaeth i denantiaid a'u teulouedd.

iv) Rhaid cwtogi ar yr hapfasnachu cynyddol gan sefydliadau sydd am fuddosddi mewn tir amaethyddol. Gellid gwneud hyn drwy ddeddfu fel y gwnaeth Denmarc i gadw tir amaethyddol o fewn y gymdeithas wir amaethyddol drwy wahardd gwerthu i'r neb na sy'n ennill o leiaf 50% o'u hincwm drwy amaethyddiaeth.

3. CYMORTHDALIADAU COST

Mae rhai wedi annog polisi o greu prinder er cynorthwyo ffermwyr i oroesi'r cyfnod hwn o gostau cynyddol, ond yn y byd sydd ohoni, byddai'r fath bolisi yn gwbl anfoesol. Rhaid sicrhau fod y tir yn cynhyrchu cymaint o fwyd ag y gall ei gynhyrchu. Mae hyn, foddynnag, yn broses gostus: mae cost gwraith wedi saethu i fyny ac mae cost ail-hau tir yn amhosibl o uchel. Er budd y gymdeithas gyfan, mae'n rhaid cefnogi'r amaethwr a'i gynorthwyo. Fe wna yntau'r gwaith trwm megis calchu, taenu slag, gwreithio, aredig, ogedu ac ail-hau, ond dylai'r wladwriaeth rannu'r gost drom am wrtaith a hadau, a thalu'n llawn am galch a slag. Dylid cynorthwyo'r ffermwyr yn ôl yr angen a'r gwaith.

Yn y cyd-destun hwn, dylid nodi'r datblygiadau sy'n bosibl yn nhiroedd pori'r bryniau a'r mynydd-dir. Dywedodd y diweddar Syr George Stapledon mae'r gwir wladweinydd yw'r dyn a all beri i ddau laswelltyn dyfu lle nad oedd ond un cynt. Mae lle i wladweinwyr felly ar fryniau Cymru.

LAND STRATEGY

ii) The system of Death Duties must be revised in a way which will enable sons to succeed their fathers on the family farms. At present the tremendous inflation of land prices is raising death duties to such an extent that sons are often being compelled to sell farms in order to pay them. Quite often the farms are sold to companies, and companies pay no death duties.

Quite apart from the effect of high death duties, Welsh family farms are increasingly being taken over by syndicates and companies looking for profitable investments in land. In the west, some companies are eyeing the land in anticipation of a booming oil industry, while others have plans for private forestry schemes. These companies, no better than social parasites, are the contemporary feudal baronage of Wales.

iii) Tenants must also be given security of tenure. There are still bad landlords in Wales who use their own methods to winkle tenants out of their farms for various reasons — perhaps to amalgamate farms, perhaps to get more amenable tenants in from the outside, perhaps because they have dreams of developments other than agricultural. There are well known instances of large estates in Wales which have followed quite deliberate policies of getting rid of their Welsh tenants. In order to bring this to a halt, the Agricultural Holdings Act of 1948 must be amended to give greater security of tenure to tenants and their families.

iv) The increased speculation by institutional investors in agricultural land must be curtailed. This could be done by legislation similar to that operating in Denmark where agricultural land is retained within the genuine farming community, by restricting sales to those who earn at least 50% of their income from agriculture.

3. COST SUBSIDIES

The creation of scarcity has been urged by some as a policy to help farmers to survive in this period of escalating costs, but in the circumstances of our world such a policy would surely be immoral. The land must be made to produce all the food it is capable of producing. This, however, is a costly process: the cost of fertiliser has rocketed and the cost of reseeding land is prohibitive. For the benefit of the whole community, the farmer must be encouraged and assisted. He will carry out the heavy work of liming, slagging, spreading fertiliser, ploughing, harrowing and reseeding, but the heavy costs of fertiliser and seed should be met in part — in full in the case of lime and slag — by the state. The farmer should be assisted according to the need and the work.

In this context the potential of developments in hill and mountain pastures should be noted. The late Sir George Stapledon said that the true statesman is the man who makes two blades of grass to grow where one grew before. There is room for such statesmen on the hills of Wales.

4. CYNLLUN TIR

Ond yr hyn sydd ei angen ar Gymru, er defnyddio'i thir yn synhwyrol a bwriadlon, yw Cynllun Tir. Mae hwn yn rheidwydd o'r pwys mwyaf gan fod rhai aelodau o'r Sefydliad Prydeinig yn credu mai twristiaeth, ac nid amaeth, a ddylai fod yn sail economaidd i'r Gymru wledig yn y dyfodol. Hyrwyddwyd y syniad hanfodol farbaraidd hwn gan Bwyllgor Sandford a ddywedodd yn ddiweddar yr hoffai weld cefn gwlad Cymru yn un Parc Cenedlaethol enfawr — Prydeinig, wrth gwrs — lle goddefid amaethyddiaeth am ei fod yn angenrehidol i'r brodorion a fyddai'n byw yn y rhandir fridorol, ond lle darostyngid y diwydiant i safle israddol yn nhreftn pethau. Y gwirionedd yw fod dim llai na 21 y cant o Gymru eisoes wedi'i gynnwys yn y Parciau "Cenedlaethol" bondigybrwyll. Y peth gorau fyddai eu dileu a rho'r cyfrifoldeb am ddiogelu cefn gwlad yn nwylo'r Cymry hynny sy'n ennill eu bywoliaeth ar y tir. Yn sicr mae'n warthus nad ystyri'r Cymru'n ddigon cyfrifol i feddu ar Gomisiwn Cefn Gwlad ei hun, er fod gan yr Albanwyr a Gogledd Iwerddon eu rhai hwyl.

Mae'n amlwg fod gan dwristiaeth ran i'w chwarae yn ein hardaloedd gwledig, ond rhan a ddylai fod yn israddol i ran amaethyddiaeth. Dylid ystyried gwyliau ar ffermydd yn gyfrwng creu incwm ychwanagol, defnyddiol i'r ffermwyr, ac nid fel diferion cyntaf cenllif dwristaidd — a fyddai yn y pendraw yn disodli amaethyddiaeth fel sail economaidd y gymdeithas.

Mae gweithgareddau'r Comisiwn Coedwigaeth yn achos pryder arall yn ein hardaloedd cefn gwlad; yn amlach na pheidio, gwrthwynebydd, nid cyfaill, yw'r Comisiwn i'r ffermwyr. Ei gyflawnhad dros ddinistrio ein cymdeithas amaethyddol dros randiroedd eang oedd y byddai'n darparu mwy o waith, ond yn hynny o beth, bu'n fethiant affwysol. Ychydig o waith a ddarperir yn fforestydd Cymru, a dim gwaith o gwbl yn y diwydiant trin-coed.

Pan fydd gennym ni Gynllun Tir — yn clustnodi tir ar gyfer amaeth, coedwigaeth, adloniant ac ati — fe fydd yn rhaid i ni gael Awdurdod Datblygu cryf hefyd i weithredu'r cynllun mewn cydweithrediad â Chorfforaeth Ddatblygu Genedlaethol, y bu Plaid Cymru yn argymhell ei sefydlu ers cyhyd. Rhaid i'r Awdurdod hwn fod wedi ymrwymo i bolisi o'r cynnrych mwyaf yr erw, ac nid i "resymegoli"; i gael mwy o bobl ar y tir, nid eu gyrru oddi arno; i feithrin y fferm deuluol, nid cyfuno; ac i ennill cydweithrediad y ffermwyr yn hytrach na'i elyniaethu drwy ddefnyddio dulliau o orfodaeth.

5. SICRWYDD

Mae ffermio yn broffesiwn ac yn fusnes, ac ni all ffermwyr aros mewn busnes os na chaiff ad-daliad ariannol digonol am ei waith. Yn y sefyllfa bresennol, mae incwm llawer o ffermwyr yn llai na'r cyflog isaf a ganiateir i weithwyr fferm, ac mae llawer o ffermydd ar eu colled. Rhaid dod i'r afael â'r sefyllfa argyfngus hon; rhaid rhoi sicrwydd i'r ffermwyr.

Only a couple of years ago the farmer was being used as a scapegoat for the economic crisis.

4. LAND STRATEGY

But what Wales needs if its land is to be used intelligently and purposefully is a Land Strategy. This is an urgent necessity because some members of the British Establishment believe that the economic basis of rural Wales in the future should be tourism, not agriculture. This fundamentally barbarous notion was promoted by the recent Sandford Committee which said that it would like to see rural Wales as a vast National Park — British of course — with agriculture tolerated as a necessity for the natives inhabiting the reservation, but relegated to an inferior place in the order of things. The fact is that no less than 21 per cent of Wales is already included in the so-called 'National' Parks. It would be just as well to abolish them and give the responsibility for the welfare of the countryside to those Welsh men and women who make their living out of the land. Certainly it is a disgrace that Wales is not considered responsible enough to be entrusted with its own Countryside Commission, even though the Scots and Northern Irish have theirs.

Tourism clearly has a role in our rural areas, but a role which should be subordinate to that of agriculture. Farm holidays should be considered as providing a source of useful auxiliary income for the farmer, and not as the thin end of a touristic wedge — which would eventually supplant agriculture as the economic base.

The activity of the Forestry Commission is another matter of concern in our rural areas, the Commission being more often the farmer's adversary than his friend. Its justification for destroying our pastoral society over huge tracts of land has been that it would provide more employment, but in that it has failed dismally. Little employment is provided in the forests of Wales, and none at all in the timber-processing industries.

When we do have a Land Strategy — designating land for agriculture, forestry, recreation etc. — we must also have a powerful Development Authority to implement it in co-operation with the Welsh National Development Corporation, the establishment of which has been urged for so long by Plaid Cymru. This Authority must be dedicated to maximum production per acre, not to 'rationalisation'; to getting more people on to the land, not getting them off it; to fostering the family farm, not to amalgamation; and to winning the farmer's co-operation, rather than antagonising him through using methods of compulsion.

5. SECURITY

Farming is both a profession and a business, and a farmer cannot stay in business unless he gets adequate financial return for his work. The present situation is that the income of many farmers is lower than that of the farm labourer's minimum wage, and that many farms are making a loss. This crisis situation must be tackled; the farmer must be given security.

Dim ond blwyddyn neu ddwy yn ôl, roedd y Llywodraeth yn annog y ffermwyr i gynhyrchu mwy o gig; fe'i cymhellwyd i newid o laeth i dda tew. Ymatebodd y gymuned amaethyddol i gymhellion y Llywodraeth — ac eleni, disgynodd pris eidion yn ddychrynllyd. O dan Lywodraethau Ceidwadol a Llafur, dinistriwyd y farchnad; nid oedd llawr i brisiau, gwerthid anifeiliaid am golled. Effeithiwyd ar bob ffermwyr: mae ffermwyr llaeth yn dibynnu ar werthu lloiaid a da hesh am ran sylweddol o'u hincwm, ac mae ffermwyr defaid yn magu da i'w pesgi. Bu profiad ffermwyr moch yn waeth fyf.

Wedi misoedd o segurdod, mae'r Llywodraeth wedi cychwyn cynllun o daliadau yn ôl y pen er codi gwerth da eidion. Wrth gyflwyno'r tal hwn, dywedodd y Gweinidog Amaeth ei fod yn gobeithio mai canlyniad y tal fyddai pris o £18 y cant ar gyfalledd ar gyfer da eidion. Mae'n hollos glir, serch hynny, fel y tystir gan farchnadoedd drwy Gymru gyfan nad yw'r cymhelliant hwn yn rhoi hyder i'r farchnad. Mae hwn yn gyfnod hollbwysig i gynhyrchwyr gwartheg stôr sydd nawr yn gorfol wynebu arwerthiannau hydref heb braidd dim gobaith o gael tal cymwys am eu hanifeiliad. Dim ond atgyfodi'r system o warantu da tew fel y gweithredai cyn ei dinistrio wrth i ni ymuno â'r Farchnad Gyffredin, a all roi sicrwydd i'r farchnad. Mae angen lefel o enillion o £22 y cant ar sail prisiau cyfredol (Awst 1974) i ddarparu incwm ddigonol ar gyfer y cynhyrchydd cig eidion, a rhaid rhoi sicrwydd i'r ffermwyr am o leiaf y cyfnod pum-mlynedd y pery'r cylch llawn.

Mae gwlan yn engraifft drawiadol o gyflwr y ffermwyr. Mae'r rhan fwyaf o wlân a gynhyrchir yng Nghymru yn mynd i'w drin yn Swydd Efrog a phan fydd melinau gwlan Cymru yn ei brynu yn ôl rhaid talu pris anhygoel amdano. Dim ond cyfran fach iawn o'r pris hwnnw sy'n mynd at y ffermwyr o Gymro.

Mae stori gwlan Cymru, yr holl sefyllfa farchnatol, ac yn enwedig maes allforio anifeiliad oll yn tanlinellu'r angen mawr sydd am Lywodraeth Gymreig.

Un o ganlyniadau profiadau chwerau'r gorffennol diweddar yw fod prinder llaeth eisoes yn cychwyn — ac fe fydd prinder cig yn ystod y ddwy flynedd nesaf. Mae perygl y bydd dogni ar laeth, ac mae adroddiadau diweddar yn y Wasg yn cadarnhau bod peirianwaith ar gyfer dogni llaeth eisoes yn bod. Trosglwyddir llaeth yn awr o'r diwydiant menyn, caws a llaeth sgim i'r farchnad hylif i wneud yn iawn am y prinder cynyddol yn y farchnad honno. Mae hyn bellach yn bygwth swyddi mewn gweithfeydd trin llaeth drwy gefn gwlad Cymru gyfan. Mae angen arolwg prisiau ar unwaith, ac fe ddylai gynnig lefel uwch o enillion mewn incwm i'r cynhyrchydd llaeth.

6. DIWYDIANNAU CEFN GWLAD

Mae adfer amaethyddiaeth yng Nghymru a chefn gwlad Cymru yn gofyn am ddatblygu diwydiannau gwledig ar raddfa llawer ehangu na chynt. Mae gwlan yn engraifft amlwg o'r angen sydd am i ni drin ein defnyddiau crai ein hunain tu fewn i Gymru; mae coed yn engraifft arall, a chig yn fwy fyfth felly. Danfonir bron y cwbl o'r gwartheg a werthir yng Nghymru i Loegr i'w lladd, oherwydd y diffyg lladd-dai yng Nghymru, diffyg sy'n ymylu ar fod yn waradwyddus. A faint o ddiwydiannau yng Nghymru sydd yn trin y cig? Yn lle hynny, rhaid

Only a couple of years ago the farmer was being urged by the Government to produce more meat; he was induced to go over from milk to fat cattle. The farming community responded to the Government's inducements — and this year the price of beef came crashing down. Under both Conservative and Labour Governments the market was destroyed; there was no floor to prices, animals were being sold at a loss. All farmers were affected: milk farmers depend on the sale of calves and barreners for a substantial part of their income, and sheep farmers rear cattle for fattening. The experience of pig farmers has been even worse.

The Government has after months of inaction introduced a headage payment known as a premium for beef cattle. When introducing this payment the Minister of Agriculture stated that he hoped that this payment would result in an average price of £18 per cwt for beef cattle. It is abundantly clear, however, from the evidence of markets all over Wales that this premium payment is not giving confidence to the market. This is a vital period for store cattle producers who now have to face the autumn sales with little hope of getting adequate return for their animals. Only the introduction of the fat stock guarantee system as it was operated before it was destroyed by Common Market entry can give security to the market. A level of return of £22 per cwt at current (August 1974) prices is needed to provide adequate income to the beef producer, and farmers must be given security for at least the five-year period that the cycle required.

Wool is a striking example of the farmers' plight. Most Welsh-produced wool goes for processing to Yorkshire, and when it is brought back by Welsh woollen mills a fantastic price has to be paid for it. Only a very small fraction of that price goes to the Welsh farmer.

The story of Welsh wool, the whole marketing situation, and especially the field of livestock exports, points to the great need for a Welsh Government.

A consequence of the bitter experience of the recent past is that a shortage of milk is already taking place — and a shortage of meat during the next two years. There is a danger of milk rationing, and recent Press reports confirm that the machinery for milk rationing already exists. Milk is now being transferred from the butter, cheese and skim into the liquid market to make up the increasing shortage in that market. This now threatens jobs in milk processing plants throughout rural Wales. A price review is urgently needed, and it should give a higher level of return in income for the milk producer.

6. RURAL INDUSTRIES

The rehabilitation of Welsh agriculture and the Welsh countryside requires the development of rural industries on a far wider scale than hitherto. Wool is a clear example of the need to process our own raw materials within Wales; timber is another, and meat is even more so. Almost all the cattle sold in Wales for meat are sent to England for slaughtering, the lack of Welsh slaughterhouses being little less than scandalous. And how many industries in Wales process the meat? Instead, the animals have to be taken on long and costly journeys elsewhere.

Yn y 1950au, cynhyrchedd Cyngor Cymru, o dan gadeiryddiaeth Dr. Huw T. Edwards, adroddiad gwych ar ddatblygu cefn gwlad Cymru. Cymerai'r adroddiad haint diboblogi o ddifrif, ac roedd yn astudiaeth drylwyr a chynhwysfawr yn trafod tai, addysg, cludiant, diwydiannau gwledig a chyfleusterau yn ogystal ag amaethyddiaeth ei hun. Ond byddai gweithredu argymhellion yr adroddiad wedi gofyn am £5 miliwn y flwyddyn am 12 mlynedd ac, wrth gwrs, ni wnaethpwyd dim. Oherwydd nad oedd yna lywodraeth Gymreig i'w weithredu, gadawyd yr adroddiad ar silff rywle yn Whitehall.

Mae hanes amaethyddiaeth a chefn gwlad Cymru yn tanlinellu mewn dull dramatig yr angen enbyd sydd am Senedd i Gymru, ac mae busnes gwaradwyddus dŵr Cymru yn gwneud yr un pwynt yr un mor rymus. Rhaid i Gymru ennill y galluiddeddifur er gwarchod y gymuned wledig, ac amddiffyn yr holl gymuned genedlaethol rhag peryglon defnyddio tir yn wastraffus, a'i gamddefnyddio, a rhag hapasnachu siniaid.

Mae'r mynediad i'r Farchnad Gyffredin yn tanlinellu'n fwy fyth yr angen am Senedd ein hunain i wasgu am ail-lunio polisiau mor anaddas â'r rheini sy'n effeithio ar ein ffermwyr mynydd. Gellir disgwyl y bydd gan Weinyddiaeth Amaeth Llywodraeth Gymreig bwylgorau arbenigol i ddelio'n fanwl â'r amrywiaeth o gynnrych amaethyddol. Os byddwn yn dal i fod yn rhan o'r Farchnad Gyffredin pan sefydlir Llywodraeth Gymreig, byddai Gweinyddiaeth o'r fath yn gallu bod yn llais cryf o blaid buddiannau amaethyddol Cymru ym Mrwsel lle penderfynir cymaint ar hyn o bryd.

Gwna pynciau hanfodol megis amaethyddiaeth hi'n hollo anhepgor sicrhau mesur o hunanlywodraeth i Gymru ar unwaith. Gellir lluosogi'r pynciau hyn foddy bynnag mewn dwsinau o feysydd pwysig eraill. Ym mhob agwedd ar fywyd cenedlaethol, gellir gweld y byddai sefydlu Senedd i Gymru yn gwneud yr hyn na sy'n fwy na "materion yr ymylon" i San Steffan yn faterion o'r pwysigrwydd mwyaf. Mae amaethyddiaeth yn engraifft ddybryd o sut y mae llywodraeth esgeulus a phellennig Llundain yn peri niwed dirrifol i ddiwydiant sydd yn hanfodol i Gymru ac sydd hefyd â'r gallu i fod o werth mawr i'r byd.

In the 1950's the Council of Wales under the chairmanship of Dr. Huw T. Edwards produced an excellent report on the development of rural Wales. It took the surge of depopulation seriously and was a thoroughly comprehensive study dealing with housing, education, transport, rural industries, amenities as well as with agriculture itself. But its implementation would have required £5 million per year for 12 years and, of course, nothing was done. Because there was no Welsh government to implement it, the report was pigeon-holed somewhere in Whitehall.

The history of agriculture and rural Wales underlines dramatically the desperate need for a Parliament for Wales, and the Water Scandal makes the same point every bit as forcefully. Wales must gain the power to legislate to protect the rural community, and to protect the whole national community from the underuse and misuse of land, and from cynical speculation.

The entry into the Common Market further emphasises the need for a Parliament of our own to press for the re-negotiation of such unsuitable policies as that affecting our hill farmers. One can expect that the Ministry of Agriculture of a Welsh Government will have specialist committees to deal in detail with the various commodities. If we are still within the Common Market when a Welsh Government is established, such a Ministry would provide Welsh agricultural interests with a strong voice in Brussels where so many decisions are now being made.

Critical issues such as that of agriculture make an immediate measure of self-government imperative for Wales. These issues, however, can be multiplied in a dozen other important fields. In every facet of national life it can be seen that the establishment of a Welsh Parliament would make what are merely 'fringe matters' to Westminster, matters of the utmost urgency. Agriculture is a glaring example of how careless and remote London government is causing grave injury to an industry which is both vital to Wales and of potentially great value to the world.